

INTELLEKTUAALSE

OMANDI INFOKIRI

Väljaandja Tartu Ülikooli Õigusinstituut

Peatoimetaja veerg >

Selle väljaande eesmärk on kirjutatud tema pealkirja. *Intellektuaalse Omandi Infokiri* (IOIK) on eeskätt praktikutele mõeldud väljaanne, mille eesmärgiks on anda regulaarset informatsiooni intellektuaalse omandi päevaküsimuste kohta. Väljaanne on mõeldud kõigile neile, kes oma töös puutuvad ühel või teisel viisil kokku intellektuaalse omandi (IO) küsimustega. Õppekirjanduse ja teoreetiliste allikate kõrval on see mõeldud lisamaterjalina ka IO õppijatele.

Intellektuaalne omand on õigused loometegevuse resultaatile. Väljaande suunitlus ongi esmajoones õigusealase informatsiooni andmine. Kuid siit leiab ka muud teavet väljaspool traditsioonilist juurat.

IOIK selle numbri põhisisu on pühendatud autoriõigusele. Terminit "intellektuaalne omand" kasutatakse käesolevas väljaandes selle ajaloolises ja kitsamas tähenduses autoriõiguse ja autoriõigusega kaasnevate õiguste tähistamiseks. Kas tulevikus hakkab pealkiri hõlmama ka IO kolmandat liiki, tööstusomandit, seda näitab aeg.

Käesolev väljaanne on nn pilootprojekt, mille õnnestumisest sõltub edasise ilmumise sagedus ja vorm. Oleme tänulikud infokirja kasutaja toetuse ja tagasiside eest, sest sellest sõltub järgmiste numbrite ilmumine. Selleks on väljaande lõppu lisatud vorm, mille täitmise ja meile saatmise eest tänan juba ette. Samuti on toimetuse aadressile teretunud kõik ettepanekud, koostööpakkumised ja kaastööd.

IOIK esimese numbri ilmumine sai võimalikuks Tartu Ülikooli Õigusinstituudi toetusel. Mitme autori kaastööd põhinevad Eesti Teadusfondi raames tehtud uurimistööl.

IOIK käesolev number valmis heas koostöös Kultuuriministeeriumi ja Eesti Autoriõiguste Kaitse Organisatsiooniga. Tahaksin tänada ka Välisministeeriumi, kelle toetusel oli see projekt lähedal rahvusvaheliselt finantseeritava projekti staatusele. Meist mitteolenevatel asjaoludel see siiski ei realiseerunud. Ehk siis tulevikus.

Esimene eestimaine infobülletään IO valdkonnas on teie kasutada.

Lugupidamisega,

Heiki Pisuke

Tartu Ülikooli Õigusinstituudi

intellektuaalse omandi õiguse professor

lo

Infokiri

Peatoimetaja: Heiki Pisuke heikip@lawinst.ee tel. 6271 883

Toimetajad: Liina Jents, Kerli Kaasik, Sven Kavald

Nõuandev kolleegium: Kärt Hinnok, Kultuuriministeeriumi meedia ja autoriõiguse

osakonna levi talituse juhataja kart.hinnok@kul.ee tel. 6282 249

Ilmar Härg, Eesti Autoriõiguste Kaitse Organisatsiooni tegevdirektor

ilmar@eako.ee tel. 6819 140

Toimetuse aadress: IOIK, TÜ Õigusinstituut, Kaarli pst. 3, 10119 Tallinn

IOIK@mail.com

Teemad >

lk.2 **Ülevaade
autoriõigusealasest
olukorrast Eesti Vabariigis**

> Seadusandlus:

lk.6 **Autoriõiguse seadus**

lk.8 **IO organisatsioonide info**

> Kohtupraktika:

lk.10 **Mida teha praktikas
teose mõistega ?**

lk.10 **Autoriõiguse aluseid peab
teadma iga jurist.**

lk.11 Milliste intellektuaalse omandi valdkonna
õigustega peab arvestama reklaami
tegemisel?

> Rahvusvaheline info:

lk.11 **WIPO**

lk.12 **EUROOPA NÕUKOGU**

lk.12 **EUROOPA LIIT**

lk.13 > IO allikad

Tähtsündmused >

2003

26. aprill – maailma
intellektuaalse omandi päev
WIPO poolt algatatud ja kolmandat korda
tähistatava IO päeva moto 2003. a. on
*Rakendagem intellektuaalne omand äri
teenistusse.* (vt. lk. 16)

2002

75a Eesti ühinemisest Berni
konventsiooniga

70a Autorikaitse Ühingu
asutamisest

10a Autoriõiguse seaduse
vastuvõtmisest

IOIK toimetus: Sven Kavald, Kerli Kaasik, Heiki Pisuke ja Liina Jents

Autoriõigus väljaandele ja selle osadele - TÜ Õigusinstituut ja Heiki Pisuke, 2003.

Autoriõigus artiklitele autorid, 2003.

Palun konsulteerige peatoimetaja või toimetusega, kui soovite väljaannet või selles sisalduvaid materjale kasutada. Ka AutÕS IV peatükis ettenähtud

teose vaba kasutamine ei või olla vastuolus teose tavapärase kasutamisega ega kahjustada põhjendamatult autoriõiguste omaja seaduslikke huve.

Autorid ja toimetus on teinud kõik nendest oleneva, et tagada käesolevas väljaandes avaldatud faktide ja seisukohtade usaldusväärsus. Väljaandja, toimetus ja autorid vabandavad, kuid ei vastuta väljaandes esineda võivate ebatäpsuste ja nendest tulenevate tagajärgede eest.

Autoriõiguse asjatundjate komisjoni

ÜLEVADE VABARIIGI VALITSUSELE

AUTORIÕIGUSEALASEST

OLUKORRAST ESTI VABARIIGIS

Kultuuriministeerium, Detsember, 2002¹

SISSEJUHATUS

Käesolev aasta on autoriõiguse jaoks tähelepanuväärne. 10 aastat tagasi 12. dets jõustus Eesti autoriõiguse seadus. Seega tähistame me tänava autoriõiguse seaduse 10. tähtpäeva. Tähelepanuväärne on aasta 2002 ka selle poolest, et 75 aastat tagasi liitus Eesti Vabariik Berni kirjandus- ja kunstiteoste kaitse konventsiooniga. Taasühines Eesti Vabariik antud konventsiooniga 1994. Samuti möödub sel aastal 70 aastat esimesest autorite ühingu loomisest – Eesti Autorikaitse Ühing asutati 1932.

Mis puudutab autoriõiguse asjatundjate komisjoni, siis 2002. aasta I poolel on toimunud teatud muudatused autoriõiguse komisjoni koosseisus. Nimelt jõustus 12. veebruaril 2002 Vabariigi Valitsuse 12.02.2002 korraldus nr 113 "Autoriõiguse asjatundjate komisjoni moodustamine", millega Vabariigi Valitsus kinnitas suurel määral uuenenud autoriõiguse asjatundjate komisjoni. Seoses kultuuriministri vahetumisega k.a. teises pooles on Vabariigi Valitsus oma 9. oktoobri 2002. a. korraldusega nr 650-k (RTL 2002, 117, 1685) nimetanud komisjoni töö eest vastutavaks kultuuriminister Margus Allikmaa² ja komisjoni esimeheks Kultuuriministeeriumi meedia- ja autoriõiguse osakonna juhataja Peeter Sookruusi.

2002. a. tervikuna saab pidada perioodiks, kus peamine rõhk on olnud seadusandlikul tegevusel. Riigikogu on vastu võtnud muudatused *autoriõiguse seadusesse*, mis viivad AutÕS lepinguliste suhete normid kooskõlla *võlaõigusseaduse* vastava regulatsiooniga säilitades samal ajal autoriõiguse iseloomust tulenevad vajalikud erinormid AutÕS-sse. Samuti on jõustunud muudatused *teose esitaja, fonogrammitootja ja ringhäälinguorganisatsiooni kaitse rahvusvahelise konventsiooniga ühine mise seadusesse*, mille alusel on ringhäälinguorganisatsioonid jt kasutajad kohustatud maksma ka välismaiste fonogrammide kasutamise eest vastavatele õiguste valdajatele (seni laienes vastav õigus vaid kodumaistele fonogrammitootjatele ja esitajatele). On välja töötatud Vabariigi Valitsuse määrus "Avalikest raamatukogudest teose laenutamise eest autorile makstava tasu suurus, väljamaksmise tingimused ja kord", mis Vabariigi Valitsuses 23. detsembril 2002. a. heaks kiideti³.

I ÜLEVADE HETKEOLUKORRAST NING ESILEKERKINUD PROBLEEMID

1.1. Seadusandlus

1.1.1. Kehtivad seadused ja Vabariigi Valitsuse õigusaktid

a) 01. juulil 2002 jõustus **võlaõiguse seadus** (RT I 2001, 81, 487; 2002, 53, 336). Seoses sellega võttis Riigikogu 16. oktoobril vastu **autoriõiguse seaduse muutmise seaduse** (RT I 2002, 92, 527), mis jõustus 18.11.2002. Seaduse kõige olulisemaks eesmärgiks on ühtlustada autoriõiguse seaduse lepinguliste suhete normid võlaõiguse seaduse (VÕS) vastava regulatsiooniga ning säilitada autoriõiguse iseloomust tulenevalt vajalikud erinormid AutÕS's.

b) 01. septembril 2002 jõustus **karistusseadustik** (RT I 2001, 61, 364; 2002, 44, 284; 56, 350; 64, 390; 82, 480). KarS näeb ette nii füüsilise isiku kui ka juriidilise isiku vastutuse KarS §219-225. Erinevalt AutÕS ja seni kehtinud kriminaalkoodeksist võimaldab KarS isikut vastutusele võtta autoriõiguse ja autoriõigusega kaasnevate õiguste vallas toime pandud süütegude eest ainult juhul, kui tegu on tahtlikult toime pandud teoga. Nimelt käsitleb KarS intellektuaalse omandi vastu suunatud süütegusid kuritegudena. Ai-

nult piraatkoopiaga esmakordne kauplemine on vastavalt AutÕS § 81¹ väärtetu, mille puhul on võimalik isikut vastutusele võtta ka ettevaatamatu teo eest. Seega võib KarS rakendamisel üheks tõsiseks probleemiks saada tahtluse tõendamine. Nimetatud probleemile on viidatud ka ülevaates, mille autoriõiguse asjatundjate komisjon Vabariigi Valitsusele esitas 2001. a. detsembris. Vastavasisulise kirja saatmise ka Riigikogu õiguskomisjonile (24.01.2002 kiri nr 6-3-1/1). Meie pöördumisest on arvestatud mitmeid ettepanekuid, mis puudutavad vajaminevaid muudatusi näiteks AutÕS'sse või ringhäälinguseadusesse, kuid KarS puudutavad ettepanekud ei ole kahjuks seni tähelepanu leidnud.

Justiitsministeeriumi seisukoht nimetatud küsimuses⁴: karistusõigus demokraatlikus riigis saab tugineda üksnes süülise vastutuse printsiibile ja seetõttu rikkumise fakt ilma süüta ei anna alust kohaldada isikule riiklike sunnivahendeid. Samas ei tugine tahtluse tuvastamine ainuüksi kahtlusaluse ütlustele, mistõttu kohtupraktika peab panema paika vastavad kriteeriumid. Kas ka realselt on tegu probleemiga, see nähtub alles kohtupraktikast, järelikult on tegu tähelepanu vääriva riski, kuid mitte veel probleemiga. Kui tegu on ettevaatamatu rikkumisega (kui selliseid tegusid üldse esineb), siis võib kõne alla tulla tsiviilkorras kahjude hüvitamine ja selle läbi autori õiguste kaitsmine. Pigem on probleem eriteadmiste puudumises menetlejatel (uurijad, prokurörid, kohtunikud), kuivõrd autoriõigustega seonduv on tavakuritegevusest erinev valdkond. Ehk küsimus tõenditest, mille alusel isikuid süüdi mõista. Samuti märgib Justiitsministeerium, et karistusseadustikus sisalduvad autoriõiguste kaitse normid on laiaulatuslikud. Välistatud ei ole see, et täidetud ei ole nn määratluse nõue, mille kohaselt karistusnorm (kuriteo koosseis) peab olema kirjeldatud võimalikult täpselt.

c) 6. novembril 2002 võeti Riigikogus vastu **Teose esitaja, fonogrammitootja ja ringhäälinguorganisatsiooni kaitse rahvusvahelise konventsiooniga ühine mise seaduse muutmise seadus** (RT II 2002, 35, 167). Rooma konventsiooniga liitus Eesti juba aastal 1999 (konventsioon jõustus Eesti suhtes 28.04.2000), kuid konventsiooni artikli 12 kohaldamise suhtes täieliku reservatsiooniga. See tähendas, et Rooma

¹ Ülevaatele on lisatud Kärt Hinnoki joonealused kommentaarid, milles kirjeldatakse mõningaid 2003. a. toimunud arenguid.

² Seoses uue Vabariigi Valitsuse koosseisu ametisse nimetamisega 10.04.2003 tehakse vastav muudatus ka korraldusse, millega moodustati autoriõiguse asjatundjate komisjon.

³ Vabariigi Valitsuse 23.12.2002. a. määrus nr 431 (RT I 2002, 109, 652).

⁴ JM esindajast komisjoni liikme vastavasisulised kommentaarid, edastatud 23.12.2002 e-kirjaga.

konventsiooni liikmesriikide kodanikest teoste esitajatel ja fonogrammitootajatel ei olnud õigust saada tasu fonogrammide teisese kasutamise eest Eesti Vabariigi territooriumil. Juba reservatsiooni tegemisel oli selge, et EL'ga liitumisest alates peab teisese kasutamise eest tasu saamise õigus hakkama laienema ka vähemalt EL liikmesriikide asjaomastele õiguste valdajatele tulenevalt EL direktiivist nr 92/100/EMÜ, mis näeb ette teisese kasutamise eest tasu maksmise kohustuse. Seadusemuudatustega on mindud seda teed, et tasu saab maksta nn. vastastikuse kohtlemise (*material reciprocity*) põhimõttel, mis on sätestatud Rooma konventsiooni artiklis 16(1)a(iv). See tähendab, et Eesti kasutaja (nt ringhäälinguorganisatsioon) peaks edaspidi maksma vaid nende riikide fonogrammide kasutamise eest, kes ka Eesti fonogrammide kasutamise eest oma riigi seaduste ja Rooma konventsiooni alusel tasu maksab. Nimetatud muudatus jõustub 6 kuud peale vastava deponeerimiskirja üleandmist ÜRO peasekretärile⁵.

d) 17. detsembril 2002. a. võttis Vabariigi Valitsus vastu määruse **“Avalikest raamatukogudest teose laenutamise eest autorile makstava tasu suurus, väljamaksmise tingimused ja kord”**. Selle alusel hakatakse tasu maksma autoritele nende teoste laenutamise eest rahvaraamatukogudest. AutÕS § 13 lg 6 järgi autoril ei ole õigust keelata oma teose koopia laenutamist avalikest raamatukogudest, kuid autoril on õigus seaduses sätestatud korras saada õiglast tasu selle laenutamise eest. Antud tasu maksmise korda antud määrus reguleeribki. 2003 aastal tehakse ära ettevalmistustööd (andmebaaside koostamine, laenusstatistika meetodika väljatöötamine) tasu maksmiseks. 2003 laenutuste eest makstakse autoritele tasu välja 2004 aasta alguses.

1.1.1. Seaduseelnõud ja Vabariigi Valitsuse õigusaktide eelnõud

a) Väljatöötamise algstaadiumis on veel ühed muudatused Autoriõiguse seadusesse, mille eesmärgiks **AutÕS harmoneerimine Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga 2001/29/EÜ autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas**. Kuna tegemist on keerulise ja väga laiapõhjalise direktiiviga, võtab ka harmoneerimisprotsess veel aega. Planeeritud on saata eelnõu kooskõlastusringile 2003 lõpus. Nimetatud direktiivi üheks eesmärgiks on WIPO 1996. a. lepingute (WCT ja WPPT)⁶ implementeerimine EL liikmesriikide õigusesse. Ka

Eesti on võtnud suuna nimetatud lepingutega ühinemisele, sidudes selle direktiivi harmoneerimisprotsessiga – kui direktiivist tulenevad nõuded on siseriiklikes õigusaktides olemas, on need õigusaktid ühtlasi kooskõlla viidud ka nimetatud rahvusvaheliste lepingutega⁷.

b) Samuti on tulenevalt Justiitsministeeriumi ja Riigikantselei poolt tehtud märkustele vastavalt vajalik muuta AutÕS volitusnormi, mille alusel võttis Vabariigi Valitsus 17.12.02 vastu määruse “Avalikest raamatukogudest teose laenutamise eest autorile makstava tasu suurus, väljamaksmise tingimused ja kord” (vt p 1.1.1.d).

c) Kolmandaks on 2003. aastaks kavandatud AutÕS § 27¹ alusel **teoste reprograafilise reprodutseerimise** rakendusakti (Vabariigi Valitsuse määrus) väljatöötamine. Uus süsteem peaks käivituma 2004. aastal⁸.

1.2. Seaduste rakendamine

Olulise panuse autoriõigusealaste seaduste rakendamisse annab edaspidi kindlasti Kultuuriministeeriumi poolt esitatud projektitaotlus (Phare 2002) **“Enforcement of EU intellectual and industrial property legislation”**. Projekti eesmärk on (lisaks juba eelnenud sellealastele projektidele) laiema avalikkuse üleüldiste teadmiste taseme kasv autoriõiguse ja autoriõigusega kaasnevate õiguste valdkonna osas, EL normidega harmoneeritud seadusandlus, samuti efektiivselt funktsioneeriv seaduste rakendamise süsteem. Selle eesmärgi saavutamiseks koosneb käesolev projekt erineva sisuga alaprojektidest:

1) **Twinning (mestimine)**. Üks olulisemaid komponente selle alaosa puhul on **järelevalveinstitutsioonide jätkuv koolitus** (politsei, toll, kohtunikud). Lektoriteks oleks väliseksperide kõrval otstarbekas kaasata ka kohalikke spetsialiste (näiteks erinevatest kollektiivse esindamise organisatsioonidest, kes on seni enamalt jaolt oma finantseerimi-

sel erineva vormi ja sisuga praktilisi koolitusi läbi viinud). Koolitust saavad ka kollektiivse esindamise organisatsioonid. Samuti autoriõiguse seaduse uue redaktsiooni väljatöötamine. Praegune AutÕS on vastu võetud juba 1992 aastal. 1999-2002 on seda mitmel korral oluliselt muudetud ning seetõttu (uute ja vanade normide koosseksisteerimine, mis muudab nimetatud õigusakti küllaltki killustatuks) on praeguse seisuga otstarbekas hakata välja töötama täiesti uut AutÕS redaktsiooni, mis oleks loogilise ülesehituse ja struktuuriga ning mille erinevad osad omavahel harmoneeruks⁹.

2) Senini ei ole olemas autoriõigusealaste kohtulahendite kogumikku. Kuna erinevatel põhjustel on ka üleüldiste statistiliste andmete kogumine autoriõigusealaste rikkumiste kohta keeruline, oleks nii teoreetikele kui praktiseerivatele juristidele **jõustunud kohtuotsuste kogumik** oluliseks abivahendiks. Kogumik koosneks lahenditest nii tsiviil-, haldus- kui kriminaalasjades, samuti oleks otstarbekas lisada nende tõlked inglise keelde. Suureks abiks oleks ka Euroopa Kohtu (*European Court of Justice*) vastavasisulised lahendid ja nende tõlked eesti keelde.

3) Avalikkuse teavitamise raames oleks kõige efektiivsem teostada **ulatuslik, mitmeid meediakanaleid kaasav teavitamiskampaania**.

Projekti alguseks on planeeritud 2003. aasta, finantsmemorandum on alla kirjutatud.

Eelpoolnimetatud projekti edukamaks rakendamiseks viidi k.a. sügisel läbi eelprojekt saamaks informatsiooni piraatkaubanduse levikust Eestis. Projekti *“Study to get accurate estimates of the level of piracy in Estonia in the field of intellectual and industrial property for the project “Alignment of Estonian intellectual property legislation, enforcement of EU intellectual and industrial property legislation”* tulemusena on valminud nii eelarport (*Inception Report*) kui lõpparuanne (*Final Report*), mis on käesolevale ülevaatele lisatud¹⁰.

1.1.1 Politsei tegevus

Komisjoni liikme, BSA esindaja Kaido Uduste hinnangul tarkvara osas erilisi edasiminekuid ei ole. Politsei tegevus on suhteliselt nõrk. Reidide arv eelmisel aastal oli 10-15, tänavu on olnud vaid 8-9 reidi¹¹.

⁵ Deponeerimiskiri anti ÜRO peasekretärile üle 9. jaanuaril 2003. a.

⁶ WIPO autoriõiguse leping (*WIPO Copyright Treaty, WCT*) ning WIPO esitus- ja fonogrammileping (*WIPO Performances and Phonograms Treaty, WPPT*)

⁷ Eesti on nimetatud lepingud allkirjastanud juba 1997. aastal, kuid pole veel ratifitseerinud (Vabariigi Valitsuse 23. detsembri 1997. a. korraldus nr 1010-k “*WIPO lepingutele allakirjutamine*” (RT II 1998, 1, 5)).

⁸ Seisuga aprill 2003 on töenäoline, et nimetatud volitusnormi jõustumistähtaeg lükatakse edasi ja reprograafilise reprodutseerimise eest tasu maksmise süsteem rakendub hiljem.

⁹ Seisuga aprill 2003 on selgunud, et nimetatud programmi osa ei ole Phare twinning-lepingu üldtingimusi silmas pidades võimalik selle projekti raames teostada ning autoriõiguse seaduse uue redaktsiooni väljatöötamine on projekti eesmärkide hulgast välja võetud.

¹⁰ Vt Kultuuriministeeriumi kodulehelt aadressil <http://www.kul.ee/index.php?path=0x2x61x436>

¹¹ Seisuga aprill 2003 on toimunud erinevaid politseireide ka tarkvarapiraatluse osas, koostöö politsei ja õiguste valdajate vahel paraneb (23. aprillil 2003 kirjutati alla koostöömemorandum Politseiameti, Eesti Autorite Ühingu, Eesti Autoriõiguste Kaitse Organisatsiooni ja BSA Eesti Komitee vahel).

Statistikat¹²: Intellektuaalse omandi vastaste kuritegude osas 2002. a. esimese 9 kuu jooksul menetlusi algatatud 197, avastatud 179 (KrK 15. peatükk). Intellektuaalse omandi vastaste süütegude osas menetlusi algatatud KarS 14. peatüki alusel 4.

2.2.2. Tolli tegevus

Statistikat¹³ konfiskeeritud kauba kohta kolmanda kvartali seisuga st. kuni oktoobri alguseni:

Inspektuuride kaupa: Tallinn - 28898 tk
Kirde - 924 tk
Edela - 33659 tk
Kagu - 5450 tk
Tartu - 0
Kokku - 68931 tk

2.3. Esilekerkinud probleemid

Kaabellevi

Kaabellevi valdkonnas on terve 2002. a. märksõnaks olnud tegelemine kaabellevivõrgus autoriõiguste rikkumise probleemiga ja järelevalve teostamine kaabelleviteenuse osutaja tegevuse üle. Andsime sellest ülevaate ka 2002. a. I poolaasta raportis, kuid probleemide jätkumise tõttu peame vajalikuks Vabariigi Valitsuse veelkordset teavitamist. Kuni 21.07.2001 kehtinud kaabelleviseaduse (RT I 1999, 25, 364) § 28 lg 4 järgi kaabellevi operaator oli kohustatud programmide edastamisel või taasedastamisel järgima autoriõiguse kaitsega seonduvaid nõudeid ning sõlmima lepingud kaabeltelevisioonivõrgus edastatavate programmide levitamise õigusi omavate isikutega. Peale uue kaabelleviseaduse (RT I 2001, 53, 310) jõustumist seda nõuet kaabelleviseadus ei sisalda. Sellega muutus ka Sideameti järelevalve pädevus, kuna Sideamet kontrollib kaabelleviteenuse osutamise vastavust kaabelleviseaduses sätestatud tingimustele. Kuna kaabelleviseadus ei sisalda *expressis verbis* autoriõiguse järgmise kohustust, siis Sideametil ei ole enam ka järelevalve pädevust kaabellevivõrgus taasedastatavate teleprogrammide autoriõiguste kontrolli teostada.

Sellega on tekkinud praktikas olukord, kus kaabellevivõrkudes taasedastatavate teleprogrammide üle puudub ühtne süsteemne järelevalve. Samas on kaabellevi õigusrikkumise menetlemine seotud rikkumise tõendamisega, mida ei ole aga võimalik teha ilma vastavate tehniliste vahenditega. Enne 21.07.2001 kehtinud korda menetleti õigusrikkumisi Sideameti koostatud kontrollaktide alusel. Nende tõenditega loeti kohtus õigusrikkumine tõendatuks.

Praeguses olukorras aga puuduvad politsei ametnikel nii tehnilised vahendid kui ka oskusteave kaabellevivõrkude järelevalve teostamiseks. Kaabellevioperaatorid, tunnetades järelevalve ebapiisavust, on hakanud oma võrkudes edastama programme, mille jaoks nad luba ei oma. Sellel on ka tugev majanduslik põhjendus, kuna ilma loata programmide edastamisel hoitakse kokku suuri summasid. Selline olukord, kus üks turul tegutsev operaator on alustanud ebaseadusliku edastamist, on pannud ka mitmed teised operaatorid sama teed minema, kuna üha tihenevas konkrentsis on saanud oluliseks teenuse hind ja pakutavate programmide valik.

Kaabellevivõrgus autoriõiguste rikkumistele Eestis on korduvalt tähelepanu pööranud nii kohalikud programmide kollektiivse esindamise organisatsioonid kui ka välismaa suuremad teleprogrammide vahendajad. Sideametiga on peetud korduvaid läbirääkimisi olukorra lahendamiseks. Samuti on pööratud (endise) Töö- ja Sideministeeriumi ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi poole, kuid mõlema asutuse seisukoht on olnud, et autoriõigus ei ole nende valdkond ja nemad sellega enam ei tegele.

Kultuuriministeerium on välja pakkunud mitmeid järelevalve teostamise variante, kuid need on seotud täiendavate kulutustega nii kaabellevioperaatoritele kui ka järelevalvet teostavatele asutusele.

Kultuuriministeerium leiab, et üheks võimalikuks lahenduseks oleks tihe koostöö Sideameti ja järelevalvet teostava ametiasutuse vahel. **Õigusrikkumise menetluse algatatakse politseiametnik, kuid rikkumise tõendamisel toetuks Sideameti vastavale kontrollaktile. Koostöö oleks võimalik sellises vormis, kus politsei soovides kontrollida antud kaabellevioperaatori tegevust informeerib sellest Sideameti vastavat osakonda, kes siis koostöös politseiga teostavad kontrollakti ja selle põhjal saab politsei asja menetleda ja kohtus õigusrikkumist tõendada. Sellisel koostööl oleks Sideameti ülesanne kontrollaktide koostamine koostöös politseiga ja politsei koostaks õigusrikkumiste protokolle ja oleks osapooleks kohtumenetluses. Sellisel kujul lahenduses ei oleks täiendavaid lisakulutusi** ühelgi poolel; tuleks vaid kokku leppida koostöö vorm ja toimimine. Olukorrale on lisandunud vajadus tõendusmaterjalide põhjalikumaks ettevalmistamiseks, kuna alates 1. septembrist 2002. a.

kvalifitseeritakse jõustunud karistusseadustiku kohaselt vastavad rikkumised kaabellevivõrgus kuritegudena. See toobki kaasa kõrgendatud nõuded menetlusele, eriti probleemseks ongi osutunud adekvaatse tõendusmaterjali kogumine.

Samuti tuleks kaaluda kaabellevi seadusesse normide toomist, mille alusel saaks korduvate autoriõiguste rikkumise pärast kaabelleviteenuse osutajalt ära võtta kaabellevivõrguluba (kaabelleviseaduse § 10 - Sideameti poolt väljastatud tegevusluba). Sellise võimaluse olemasolu distsiplineeriks kaabelleviteenuse osutajaid ja annaks reaalsema võimaluse kaabellevi teenuse pakkujaid korrale kutsuda.

9. detsembril 2002. a. toimus kultuuriministri ning majandus- ja kommunikatsiooniministri vastavasisuline kohtumine, kus lepiti kokku mitmepoolse nõupidamise korraldamine 2003. a. jaanuaris. Osalejateks oleks Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium, Sideamet, politseistruktuurid, Kultuuriministeerium¹⁴.

Kaabellevivaldkonna alla käib ka teema, mis seoses õiguste valdajate esindajate poolt esitatud avaldustega järelevalveinstitutsioonidesse on päevakorda tõusnud. Probleemiks võib nimetada avaldusi kaabellevioperaatorite vastu seoses Venemaa telekanalite taasedastamisega meie kaabellevivõrkudes. On asutud seisukohale, et kuna Venemaa pole autoriõigusega kaasnevaid õigusi kaitsva Rooma 1961. a. konventsiooni ega WTO (seega ka mitte selle asutamislepingu lisa 1C ehk TRIPS-lepingu) liige, ei saa tulenevalt AutÕS § 63 lõikest 4 AutÕS VII peatükki nende telekanalite õiguste osas kohaldada. Initsiatiiv on siin Venemaa enda käes, autoriõiguse territoriaalsuse printsiipi arvestades teiseneks olukord kohe peale seda, kui Venemaa saab autoriõigusega kaasnevaid õigusi kaitsva rahvusvahelise konventsiooni liikmeks. Sellisel juhul hakkaks rahvusliku kohtlemise põhimõtte loomulikult laienema ka Venemaa õiguste valdajatele. Teema oli arutusel ka autoriõiguse komisjoni 14.11.2002. a. koosolekul.

¹² 2002 tervikuna võeti ära 15 393 tk piraattoodangut (340 muusikakassetti, 6868 muusika-CD'd, 444 muusika CDR'i, 2937 VHS-kassetti, 1024 muud kandjat filmidega, nt DVD, 3779 tarkvara CD'd). Kuni 01.09.02 kehtinud kriminaalkoodeksi alusel algatati 179 menetlust, alates septembrist on karistusseadustiku järgi algatatud 31 süüteomenetlust.

¹³ 2002. a. jooksul menetles toll 113 kuritegu (ja väärtegu), konfiskeeriti 74 137 tk piraattoodangut.

¹⁴ Kohtumine toimus 22.01.2003, lepiti kokku mõningad pidepunktid ja koostöö edasine vorm.

II ETTEPANEKUD VABARIIGI VALITSUSELE

Kindlasti vajaks tähelepanu kaabellevivaldkonnas toimuv. Kuna konkreetseid sõnastusi seadusemuudatusteks pole veel välja töötatud, siis siinkohal ei hakka ka kordama käesoleva ülevaate punktis 1.3. toodud ettepanekuid. Nimetatud võiks olla aluseks edasisele tegevusele järelevalvefunktsioonide korrastamisel kaabellevivaldkonnas.

Endiselt oleme seisukohal, et **peaks kaaluma piraatlusevastase võitluse lisamist Politseiameti prioriteetide nimekirja**. Sellealase ettepaneku tegi Kultuuriministerium Siseministeriumile ka oma 17.04.2002 kirjas nr 3-1/1310. Siseministeriumilt laekunud vastuse kohaselt ei peetud sellist tegevust hetkel otstarbekaks, kuid autoriõiguse asjatundjate komisjon palub Vabariigi Valitsusel siiski tõsiselt nimetatud võimalust kaaluda. 2000. aastal oli võitlus piraatkaubandusega selles nimekirjas ning saab vaid tunnustada politsei sellealast tegevust nimetatud aastal (teatavasti saadi just 2000. aasta lõpuks piraatkaubanduse avalik vohamine Kadaka turul ja Merekeskuses Tallinnas senisest oluliselt suurema kontrolli alla). Seega on praktika lähiminekis näidanud, et sellealase selge tahte ja aktiivse tegutsemise korral on tulemuslik tegevus võimalik ning edasine tegevusetus ning saavutatud esimeste edusammudega piirdumine tooks kasu vaid seaduserikkujatele.

KOKKUVÕTE

Käesolev aasta on autoriõiguse jaoks tähelepanuväärne seoses mitmete tähtpäevadega: meie autoriõiguse seadus sai 10 aastaseks, 75 aastat tagasi liitus Eesti Vabariik Berni kirjandus- ja kunstiteoste kaitse konventsiooniga, samuti möödub tänava 70 aastat esimesest autorite ühingu loomisest 1932. aastal.

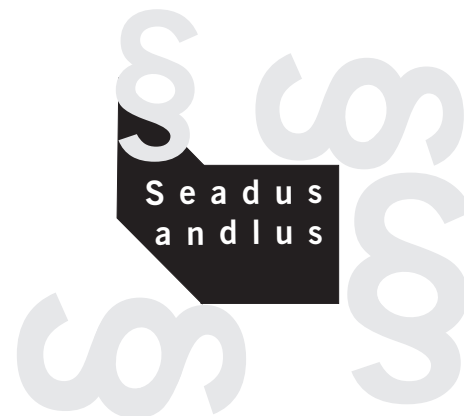
2002. a. tervikuna saab pidada perioodiks, kus peamine rõhk on olnud seadusandlikul tegevusel. Riigikogu on vastu võtnud muudatused *autoriõiguse seadusesse*,

mis viivad AutÕS lepinguliste suhete normid kooskõlla *võlaõiguse seaduse* vastava regulatsiooniga säilitades samal ajal autoriõiguse iseloomust tulenevad vajalikud erinormid AutÕS'sse. Samuti on jõustunud muudatused *teose esitaja, fonogrammitootja ja ringhäälinguorganisatsiooni kaitse rahvusvahelise konventsiooniga ühinemise seadusesse*. On välja töötatud Vabariigi Valitsuse määrus "*Avalikest raamatukogudest teose laenutamise eest autorile makstava tasu suurus, väljamaksmise tingimused ja kord*", mis Vabariigi Valitsuses 23. detsembril 2002. a. heaks kiideti.

Suurimaks probleemiks on kaabellevivaldkonnas teostatava järelevalve killustatus, selles osas ootab autoriõiguse asjatundjate komisjon käesolevas ülevaates välja pakutud esialgsete lahendusvariantide tõsist kaalumist. Vastavasisuline mitmepoolne ümarlaud korraldatakse 2003. a. jaanuaris. Osalejateks Majandus- ja kommunikatsiooniministeriumi, Sideameti, politsei, Kultuuriministeriumi esindajad.

Seaduste rakendamise osas on tolli tegevus jätkuvalt üldiselt positiivne, avastatakse ja menetletakse rikkumisi, koostöö õiguste valdajatega on tugevnenud. Politsei tegevus annab tunnistust teatud määral vähenenud initsiatiivist. Seetõttu peame endiselt vajalikuks, et Vabariigi Valitsus tõsiselt kaaluks **piraatlusevastase võitluse lisamist Politseiameti prioriteetide nimekirja**.

27.12.2002

> 18.11.2002 jõustus

Autoriõiguse seaduse muutmise

seadus, mis võeti vastu 16.10.2002 (RT I 2002, 92, 527)

> 6.11.2002 võeti vastu

Teose esitaja, fonogrammitootja ja ringhäälinguorganisatsiooni kaitse rahvusvahelise konventsiooniga ühinemise seaduse muutmise seadus

ehk Rooma 1961. a. konventsiooni muutmise seadus (RT II 2002, 35, 167), mis jõustub 9.07.2003.

Eesti liitus Rooma konventsiooniga 9.12.1999. a. seadusega (RT II 1999, 27, 165) ja konventsioon jõustus Eesti suhtes 28.04.2000. Eesti tegi konventsiooni artikli 12 osas reservatsiooni, mille kohaselt konventsiooni liimesriikidest pärit teose esitajal ja fonogrammitootjal ei olnud õigust saada tasu fonogrammi teise kasutamise eest Eesti territooriumil.

Muudatus näeb ette, et tasu saab maksta materiaalse vastastikuse printsiibi (*material reciprocity*) alusel (Rooma konventsiooni art. 16(1)a)(iv)). Seega, Eesti ringhäälinguorganisatsioon jms. kasutaja peab edaspidi maksta vaid nende riikide fonogrammide kasutamise eest, kes ka Eesti fonogrammide kasutamise eest tasu maksavad.

> 1.01.2003 jõustus

Vabariigi Valitsuse määrus **Avalikest raamatukogudest teose laenutamise eest autorile makstava tasu suurus, väljamaksmise tingimused ja kord**, mis võeti vastu 17.12.2002 (RT I 2002, 109, 652)

> 18.01.2003 jõustus

kultuuriministri 3.01.2003. a. määrus nr. 1 **Tasu audiovisuaalse teose ja teose helisalvestise kasutamise eest isiklikeks vajadusteks suuruse kehtestamine** (RTL 2003, 7, 56)

Autoriõiguse seadus

Käesolevas artiklis antakse lühiülevaade autoriõiguse seaduse (AutÕS) praeguse redaktsiooni ja sellega seonduvate õigusaktide kujunemise ajaloost. Õigusakti ajaloo tundmine on abiks akti tõlgendamisel ja praktikas kohaldamisel. 1992. a. vastuvõetud autoriõiguse seadust on muudetud 13 korda, sealhulgas 11 muudatust on tehtud alates 1999. aastast.

1. Põhiseaduslik alus

Autorite õiguste kaitsel Eestis on põhiseaduslik alus. EV 1992 a. põhiseaduse § 39 sätestab: “Autoril on võõrandamatu õigus oma loomingule. Riik kaitseb autori õigusi”.

Sõna “võõrandamatu” saab antud kontekstis tõlgendada kui põhiseaduslikku garantiid autori isiklike ja varaliste õiguste sundkorras äravõtmise vastu. Sätet ei saa tõlgendada kui keeldu õiguste eraõiguslikuks võõrandamiseks (üleandmiseks ehk loovutamiseks). Vastasel juhul tuleks kogu intellektuaalse omandi ala normistik tunnistada põhiseadusega vastuolus olevaks.

2. 1992. a. autoriõiguse seadus

Põhiseaduse § 39 viiakse ellu siseriiklike õigusaktidega ja Eesti ühinemise kaudu vastavate välislepingutega. Tähtsaimaks õigusaktiks põhiseaduse § 39 rakendamisel on autoriõiguse seadus. AutÕS võeti vastu 11. novembril 1992. a. ja see jõustus 12. detsembril 1992¹. See on Eesti kõigi aegade esimene oma spetsialistide väljatöötatud ja vastuvõetud õigusakt autoriõiguse alal.

2.1. Eeskujud ja allikad

Metoodiliselt oli autoriõiguse seaduse üheks eeskujuks Maailma Intellektuaalse Omandi Organisatsiooni (WIPO) poolt ettevalmistatud autoriõiguse mudelseadus turumajandusele üleminekuriikidele. Võrdlusmaterjalina on kasutatud ka Soome, Rootsi ja Taani vastavaid seadusi, vähem Saksamaa ja Prantsusmaa omaid. Kuid otsesed ülevõtmised nendest puuduvad. Mitmed AutÕS sätted tuginevad varemkeh-

tinud 1964. a. Tsiiviilkoodeksi IV osa “Autoriõigus” põhimõtetele. Anglo-Ameerika doktriini mõjud avalduvad AutÕS §-s 32 (autoriõigus töökohustuste täitmise korras loodud teostele) ja 33 (autoriõigus audiovisuaalsele teosele).

Otsesed AutÕS algallikad olid Berni konventsiooni Pariisi 1971. a. redaktsioon ja Teose esitaja, fonogrammitootja ja ringhäälinguorganisatsiooni kaitse rahvusvaheline konventsioon (Rooma, 1961). Eesti taasühines Berni konventsiooniga 18.05.1994. a. seadusega (RT II 1994, 16/17, 49). Eesti liikmelisus Berni konventsioonis taastus 26.10.1994 (RTL 1994, 40, lk. 1391).

Rooma 1961. a. konventsiooni sätted sisalduvad seaduse iseseisvas VIII peatükis². Eraldi seaduse väljatöötamist autoriõigusega kaasnevate õiguste reguleerimiseks ei peetud otstarbekaks. Rooma konventsiooniga ühinemise seadus võeti vastu 9.12.1999. a. (RT II 1999, 27, 165) ja Eesti sai konventsiooni 28.04.2000.

AutÕS algversioon on põhimõtteliselt kooskõlas ka Fonogrammitootjat fonogrammi loata paljundamise vastu kaitsva konventsiooniga (Genf, 1971). EV ühines selle rahvusvahelise lepinguga samuti 9.12.1999. a. seadusega (RT II 1999, 27, 166). Konventsioon jõustus Eesti suhtes 28.05.2000.

Kuna autoriõigusega kaasnevate õiguste näol on tegemist iseseisvate õigustega, siis oleks seaduse pealkirjaks sobinud rohkem “Autoriõiguse ja autoriõigusega kaasnevate õiguste seadus”. Seaduse kasutamisel tulebki silmas pidada, et lisaks traditsioonilistele autori õigustele on selle akti reguleerimise esemeks nn klassikalised autoriõigusega kaasnevad õigused (teose esitaja, fonogrammitootja ja ringhäälinguorganisatsiooni õigused) ja EL direktiivide alusel 9.12.1999. a. seadusemuudatustega sisse viidud nn uued kaasnevad õigused (andmebaasi tegija õigused, filmi esmasalvestuse tootja õigused jms.).

AutÕS väljatöötamise ajal võeti arvesse ka mõningaid tollel ajal Euroopa Liidugi (EL) jaoks uusi standardeid. Seaduse mõnede sätete eeskujuks olid näiteks EL Nõukogu 14.05.1991. a. direktiiv 91/250/EMÜ arvutiprogrammide õiguskaitse kohta ja veel eelnõu staadiumis olnud hilisem Nõukogu 19.11.1992. a. direktiiv 92/100/EMÜ rentimise ja laenutamise õiguse ning teatavate autoriõigusega kaasne-

vate õiguste kohta intellektuaalomandi valdkonnas. Tegemist oli aga siiski vaid valikulise eeskujuvõtmise ja mitte sihiteadliku ühtlustamisega. Lõplik ühtlustamine kõigi 1990-ndate aastate EL direktiividega toimus 9.12. 1999. a. seadusega (RT I 1999, 97, 859)³.

2.2. Rakendusaktid

AutÕS täitmise tagamise abinõude ettevalmistamine võttis aega. Alles 9.01.1995. a. viidi iseseisva seadusega sisse vastavad muudatused kriminaalkoodeksi (KrK) paragrahvi 136 ja haldusõigusrikkumiste seadustikku (HÕS) (RT I 1995, 11, 114). KrK ja HÕS muudeti hiljem korduvalt. Kehtivas õiguses sisalduvad intellektuaalse omandi vastased süüteod ja sanktsioonid nende eest 2001. a. vastuvõetud ja 1.09.2002. a. jõustunud Karistusseadustiku 14. peatükis (§ 219 jj.).

Eesti õigussüsteemi jaoks uue, seaduse §-des 26 ja 27 ettenähtud regulatsiooni, rakendamiseks kehtestati Vabariigi Valitsuse (VV) 26.01.1995. a. määrusega *Audiovisuaalse teose ja teose helisalvestise isiklikeks vajadusteks kasutamise kompenseerimiseks tasu võtmise ja maksmise kord* (RT I 1995, 13, 154). Praegu kehtib sama pealkirjaga akt VV 5.02.2002. a. määrusega nr. 67 vastuvõetud redaktsioonis.

AutÕS § 13 lg 6 tuleneb otseselt EL direktiivist 92/100/EMÜ. Selle sätte kohaselt on piiratud autori õigust teose levitamisele teose laenutamise osas. Autoril ei ole nimelt õigust keelata oma teose laenutamist avalikest raamatukogudest, kuid tal on õigus saada sellise laenutamise eest õigusaktides ettenähtud õiglast tasu. Sellise tasu sätestab VV 23.12.2002. a. määrusega nr 431 kehtestatud “Avalikest raamatukogudest teose laenutamise eest autorile makstava tasu suurus, väljamaksmise tingimused ja kord” (RT I 2002, 109, 652).

AutÕS § 27¹ rakendamiseks ei ole veel VV akti vastu võetud. Selle akti eesmärk on tasu arvestamise, kogumise ja jaotamise korra kindlaksmääramine teose fotokopeerimise vms. meetodil koopia valmistamise eest (reprograafiline reprodutseerimine). Õigus sellisele tasule on autoril ja kirjastajal ning tasu hakavad alates 1.01.2004 maksuma paljundamist teostavad isikud (nn seadmete operaatorid).

³ Nende ja ka teiste EL autoriõigusealste direktiivide tekste eesti ja inglise keeles vt. kogumikus Autoriõigus ja autoriõigusega kaasnevad õigused: Eesti õigusaktid, rahvusvahelised lepingud ja Euroopa Liidu direktiivid. Copyright and Related Rights: Legal Acts of Estonia, Conventions, Directives of the European Union. Tallinn, EV kultuuriministeerium, 2001; või Eesti Õigustõlke Keskuse koduleheküljel www.legaltext.ee.

¹ RT 1992, 49, 615.

² Teose esitaja, fonogrammitootja ning raadio- ja televisiooniorganisatsiooni õigused (autoriõigusega kaasnevad õigused.)

2.3. AutÕS muudatused

Seoses autoriõiguse rahvusvahelise ühtlustamisega ja Eesti õigussüsteemi enda täiustamisega oli seadus juba 1997. aastaks oluliselt vananenud. Vaatamata sellele "töötas" autoriõiguse seadus veidi rohkem kui 6 aastat selle 1992. a. algredaktsioonis. Sellise stabiilsusega uusi seadusi polnud 1990-ndate aastate alguses nähtavasti just palju. Autoriõiguse seaduse stabiilsus ei olnud aga eesmärgiks omaette. See vajas tegelikult muudatusi seoses arengutega Euroopa Liidus ja WIPO poolt uute rahvusvaheliste lepingute vastuvõtmisega. 20.12.1996 sõlmiti Genfis kaks uut rahvusvahelist lepingut: WIPO autoriõiguse leping ja WIPO esitus- ja fonogrammileping, millele EV kirjutas alla 29.12.1997 (RT II 1998, 1, 5). Need lepingud on Riigikogu poolt veel ratifitseerimata.

1996. ja 1998. tehti AutÕS-s vaid üksikud mitteolulised tehnilised muudatused. Näiteks asendati seaduse tekstis sõnad "Kultuuri- ja haridusministeerium" sõnaga "Kultuuriministeerium" ja "kultuuriminister" sõnaga "riiarihivaar" (RT I 1996, 49, 953; 1998 I 36/37, 552).

Esimesed sisulised muudatused AutÕS-s tehti 21.01.1999. a. vastuvõetud ja 15.02.1999. a. jõustunud *Autoriõiguse seaduse, haldusõigusrikkumiste seadustiku, kriminaalkoodeksi, tarbijakaitse seaduse ja tolliseaduse muutmise ja täiendamise seadusega* (RT I 1999, 10, 156. Nende muudatustega seaduse tervikteksti vt. RT I 1999, 36, 469). Seda nimetatakse nn. piraatlusevastase võitluse paketiks.

Ulatuslik *Autoriõiguse seaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seadus*, mis võeti vastu 9.12.1999 ja jõustus 6.01.2000 (RT I 1999, 97, 859). Üks selles aktis esinev "näpuviga" parandati 15.02.2000. a. seadusega (RT I 2000, 13, 94). See seadus ühtlustas Eesti õigusaktid kõigi viie tollel ajal kehtinud EL autoriõiguse ja kaasnevate õiguste direktiiviga ning viis sisse veel mitmeid olulisi sisulisi muudatusi. Kontseptuaalne uuendus kogu Eesti õigussüsteemi jaoks oli AutÕS täiendamine XII peatükiga "Sätted, mis jõustuvad ühinemisel Euroopa Liiduga". Selle peatüki jõustamine on ette nähtud eraldi seadusega pärast ühinemist EL-ga (AutÕS § 98). Ka 9.12.1999. a. seadus vajas mõningaid täpsustusi, mis tehti 27.09.2000. a. eraldi seadusega (RT I 2000, 78, 497).

1999. a. viidi Tehnilise normi ja standardi seaduse alusel autoriõiguse seadusesse sisse täiendus, millega standardid ja stan-

dardite kavandid lülitati autoriõigusega kaitsvate teoste näidisloetelusse AutÕS §-s 4 lg 3 (RT I 1999, 29, 398).

1999. a. AutÕS-s tehtud oluliste muudatuste põhjuseks olid esmajoones WTO ja EL ees võetud rahvusvaheliste kohustuste täitmine ja välismaine (eelkõige Põhjamaade ja USA poolne) surve tõhustada piraatlusevastast võitlust. Oluline oli ka Eesti enda huvigruppide aktiivne tegevus just piraatlusevastase võitluse ning autoreid esindavate organisatsioonide õiguslike aluste täpsustamise küsimustes. 1999. a. muudatused viisid Eesti autoriõiguse Euroopa Liidu ja seal aktsepteeritud rahvusvaheliste standardite tasemeni.

Lisaks 1999. a. kahele fundamentaalsele muudatusele paketi ja selle 2000. a. täpsustustele viidi uued täpsustused ja muudatused piraatlusevastase võitluse valdkonnas sisse küllaltki detailse 16.05.2001. a. vastuvõetud *Autoriõiguse seaduse, Eesti Vabariigi rendiseaduse ja tarbijakaitse seaduse muutmise seadusega* (RT I 2001, 50, 289).

Kõik edasine on seotud Eesti õigussüsteemi reformi otsuste mõjudega autoriõigusele. Lisaks eelnevalt mainitud 2001. a. maikuu tehtud muudatustele on autoriõiguse seadust 2001. ja 2002. aastatel muudetud veel viis korda.

1.09.2001 kehtib Eesti õigussüsteemis 6.06.2001. a. vastu võetud Intellektuaalset omandit rikkuva kauba sisse- ja väljaveo tõkestamise seadus¹. Selle seaduse alusel muudeti ühte AutÕS § 82 lg 2, mis tänaseks on kehtivuse kaotanud (RT I 2001, 56, 335).

Seoses haridusministeeriumi ümbernimetamisega haridus- ja teadusministeeriumiks 2002. a. spetsiaalselt vastuvõetud seaduse alusel, tehti vastav sõnade muudatus ka AutÕS-s (RT I 2002, 90, 521).

Fundamentaalselt tähendust Eesti autoriõiguse arengule omasid 2002. a. lõpule viidud eraõiguse reform ja karistusõiguse reform. Mõlemad reformid tõid Eesti autoriõiguses kaasa olulisi kontseptuaalseid muudatusi võrreldes 1992. a. kehtestatud lähtealustega.

Eraõiguse reformiga seotud muudatused viidi autoriõiguse seadusesse sisse kahe 2002. a. vastuvõetud ja jõustatud õigusaktiga, milleks on:

1) *Võlaõigusseaduse, tsiviilseadustiku üldosa seaduse ja rahvusvahelise eraõiguse seaduse rakendamise seadus* (vastu võetud 5.06.2002, jõustus 1.07.2002. RT I 2002, 53, 336). Selle seaduse § 32 näeb ette muudatused AutÕS-s.

2) *Autoriõiguse seaduse muutmise seadus* (vastu võetud 16.10.2002, jõustus 18.11.2002 (RT I 2002, 92, 527).

Oluliseks tähtsaks intellektuaalse omandi õiguste kaitsel on uue Karistusseadustiku (RTI 2002, 86, 504) jõustumine 1. septembril 2002. *Karistusseadustikuga seonduvate seaduste muutmise ja täiendamise seadus* (vastu võetud 19.06.2002, jõustus 1.09.2002. RT I 2002, 63, 387) viis karistusseadustikust tulenevad muudatused sisse ka autoriõiguse seadusesse.

2.3. Tulevased muudatused

Tänaseks on EL standardid olulisel määral edasi arenenud. 22.05.2001 võeti vastu Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv 2001/29/EÜ autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas. Nimetatud direktiiv ühtlustab EL liikmesmaades ka WIPO 1996. a. lepingud. Direktiivi pidi olema liikmesmaade õigusaktiga kooskõlla viidud hiljemalt 22.12.2002, kuid mitmed maad ei suutnud seda tähtaega järgida. Kultuuriministeeriumis käib töö selle direktiivi ühtlustamiseks ja WIPO lepingute ratifitseerimiseks, mis peab olema lõpule viidud 2003. a. Uus AutÕS muutmise seadus läheb nähtavasti kaugemale direktiivi ja WIPO lepingute temaatikast ja hõlmab ka teisi autoriõiguse küsimusi (näiteks muudatusi VV puudutavates volitusnormides rakendusaktide väljandmise kohta jms.).

27.09.2001 võeti vastu Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv 2001/84/EÜ edasimüügiõiguse kohta originaalse kunstiteose autori kasuks. Selle direktiivi ühtlustamine hetkel päevakorras ei ole.

Käesoleva artikli raames pole AutÕS sisuliste muudatuste ja võimalike tulevaste arengute käsitlemine võimalik. Mainigem vaid, et nähtavasti on saabunud aeg uuesti seaduse keeles läbi kirjutada kogu valdkonna regulatsioon ja välja töötada autoriõiguse seaduse uus redaktsioon. Sellist seisukohta toetab ka Kultuuriministeeriumiautoriõiguse komisjon.

Samuti tuleks uues tsiviilkohtumenetluse seadustikus ja teistes menetlusõiguse aktides täpselt jälgida WTO TRIPS lepingus ettenähtud õiguskaitse tagamise standardmeetmeid.

Heiki Pisuke
Tartu Ülikooli Õigusinstituudi
intellektuaalse omandi õiguse professor

⁴ RT I 2001, 56, 334. Seda seadust on vähem kui kaheaastase kehtivusaja jooksul muudetud viis korda. Vt. RT I 2001, 88, 531; 2002, 44, 284; 53, 336; 63, 387; 2003, 23, 134.

K
o
m
e
n
t
a
a
r> **Kommentaari****Mida teha praktikas teose mõistega?**

Tallinna Ringkonnakohtu tsiviilkolleegiumi
27.12.2002. a. otsus tsiviilasjas
nr 2-2/1203/2002

Autoriõigusega seotud praktikas on aeg-ajalt tekitanud probleeme teose mõiste. Ühe elementaarse vea teose mõiste kasutamisel, täpselt autori loomingulise panuse hindamisel, tegi 27. detsembril 2002. aastal Tallinna Ringkonnakohtu tsiviilkolleegium Kihnu rahvamaja projekteerimisega seotud otsuses (tsiviilasi nr 2-2/1203/2002).

Kohus järeldas Vabariigi Valitsuse 18.02.1997 määrusega nr 41 (kehtis kuni 31.12.2002; RT I 1997, 16, 271) kinnitatud ehitusloa taotlemisel ehitusprojektile esitatakse nõuete p. 2 alusel, et arhitektuurse eskii si juurde tehtav tööjoonis on ehitusprojekti dokument, mis detailiseerib tehnilist projekti ehitamiseks vajalikul ulatusel ja ei saa seetõttu sisaldada originaalset tulemust. Kohtu niisugune järeldus on vastuolus autoriõiguse elementaarsete põhimõtetega.

Teose mõiste on selgelt ja konkreetselt sätestatud autoriõiguse seaduse (AutÕS) § 4 lg 2. Selle definitsiooni järgi on teose olulisimaks kriteeriumiks originaalsus ehk autori enda loominguline panus. AutÕS § 4 lg 3 p 14 kohaselt on arhitektuurne graafika (eskii sid, skeemid, joonised jne) käsitletav teosena. Lisaks on AutÕS § 4 lg 6 sätestatud teose autoriõigusega kaitsuse presumptsiooni põhimõte: teose kaitstust autoriõigusega eeldatakse. See tähendab praktika aspektist seda, et kui mingi tulemi saavutamiseks kasutati kõigi eelduste kohaselt loometööd, tuleb selle tulemi vastavust teose mõistele eeldada. Selline eeldus püsib kuni teose originaalsuse tunnuse vaidlustamiseni.

Teose originaalsuse kummutamise aluseks ei saa kindlasti olla mõni teine õigusakt peale AutÕS. Teose originaalsus on subjektiivne kriteerium; see tuleb tuvastada iga vaidlusaluse teose suhtes eraldi. AutÕS-s nõutav teose originaalsuse ulatus varieerub sõltuvalt teose liigist, žanrist jms kriteeriumitest. Näiteks ei saa omavahel võrrelda arhitektuuriteose ja muusikateose originaalsuse ulatust. Seda kõike tuleks arvesse võtta arhitektuuriprojekti tööjooniste originaalsuse hindamisel. Tööjoonised on eeldatavalt originaalse loometöö tulemuseks.

Tihti nõuab teose originaalsuse hindamine vastava kunstiliigiga seotud erialaseid teadmisi. Arhitektuur on üks valdkondi, kus mittespetsialistil osutub keeruliseks kõigis pisidetailides orienteerumine. Seega, kui teose originaalsuse hindamine on raske, tasub probleemide vältimiseks kasutada eksperdi abi.

Loodetavasti juhib Tallinna Ringkonnakohtu toodud eksimusele lähemal ajal tähelepanu Riigikohus. Kihnu rahvamajaga seotud kohtuasja vaatas Riigikohtu Tsiviilkolleegium 24.03.2003 istungil nr 3-2-1-39-03 all juba läbi.

Anne Kalvi

mag. jur. TÜ õigusteaduskonna lektor

> **Praktiku sõna****Autoriõiguse aluseid peab teadma iga jurist**

Minu igapäevases praktikas on tihti esinenud juhtumeid, kus tullakse meie kontorisse ja öeldakse: palun, registreerige minu copyright'i. Kes ainet valdab, saab aru, kui absurdne selline taotlus on. Võis siis selline juhtum, kus minu poole pöördus üks jurist kes palus, et ma räägiksin talle lühidalt, nii 30 minutiga, kogu selle autoriõiguse asja ära. Ta pidi nimelt minema ühte kõrgkooli sellel teemal kaugõppijatele loengut pidama. No tule taevas appi, kuidas on võimalik, et 30 minutise lühiülevaate järgi saab seda ainet minna kellelegi õpetama. Eelnevad näited peaksid olema küllaltki kõnekad. Võib teha järelduse, et on palju õigusakte, mida tunnevad või vähemalt peaksid tundma kõik juristid. Vastasel korral ei ole neil võimalik juristina töötada. Samas on aga olemas valdkondi mida reguleerivad õigusakte ei tunne kaugeltki kõik juristid. Võiks öelda suisa vastupidi - teatavaid õigusakte tunnevad vaid väga vähesed juristid.

Üks selline ainevaldkond on intellektuaalne omand ja üks selle alaliike - autoriõigus ja autoriõigusega kaasnevad õigused. Olen ise autoriõiguse probleemidega oma igapäevatoos seotud alates 1993.a. algusest ning võin seepärast kindlalt väita - see on valdkond, mida meie juristid kahjuks ei valda. Ja see probleem on terav kõigil tasanditel - nii eraettevõtluses, riigiametites, õiguskaitseorganites. Tean seda oma praktikast, sest Eesti Autorite Ühingu poole pöörduvad sageli kõige elementaarsemates autoriõiguse küsimustes nii ministeeriumide ametnikud, advokaadid, kohtunikud.

Ilmselt on mitmeid põhjusi miks see nii on. Esiteks Nõukogude ajal ei olnud autoriõigus nagu üldse kõne väärt teema ei elus ega ülikoolis. Oli sellele ju pühendatud üks peatükk tsiviilkoodeksis põhimõttel, et kunst kuulub rahvale ning autor on riigi ori, kelle õigustest palju ei räägita. Teiseks on selles sektoris liikvel seni ajani suhteliselt väikesed rahad ning see ei ole seepärast juristidele eriti atraktiivne. Olgu öeldud, et see ei ole enam päris õige arusaam, ning nn. autoriõigusega seotud tööstuse osakaal on kogu aeg kasvamas. Kolmandaks on see valdkond küllaltki mahuakas ning eriti praegusel ajal väga kiiresti arenev ja nõuab juristilt päris põhjalikku süvenemist. Samal ajal on aga selle valdkonnaga seotud probleeme juristide ette toodud ikka veel suhteliselt vähe, ehk teisisõnu öeldes - kliente on vähe. Kuigi ka siin on kasvutendents ilmne. Neljandaks on probleem ilmselt üldises suhtumises, mis nagu ei pea autoriõigust eriti tõsiseltvõetavaks asjaks. Uskuge mind, see on väga vale arusaam. Ja mida rohkem meie riigis elu areneb seda valemaks see muutub. Euroopa Liidus on autoriõigusega seotud tööstuse osakaal erinevates riikides 3 ja 5 % vahel rahvuslikust koguproduktist. Ameerika Ühendriikides oli selle tööstuse osa 1996.a. 3,65 % rahvuslikust koguproduktist, mis rahalises väljenduses teeb 278,4 miljardit USD. Meie maa ja turg on väikesed, ja väikeseks nad ka jäävad, kuid mida rohkem me rahvusvahelise suhtlemise teel edasi liigume, seda enam suureneb ka meil intellektuaalse omandiga seotud tööstuse osakaal. Kahjuks ei ole mul täna võimalik esitada andmeid selle kohta, milline on Eestis autoriõigusega seotud tööstuse osakaal kuna meie statistikaametil sellekohased andmed lihtsalt puuduvad.

Meie põhiseaduse § 39 sätestab, et riik kaitseb autori õigusi. Seda lubadust ei ole võimalik täita ilma, et riigis oleks piisavalt juriste, kes vastavat ainevaldkonda piisavalt tun-

neksid. Seega tuleb vastvaid teadmisi juristide hulgas levitada. Juba alates õppeasutustest. Tean, et TÜ-s õpetab autoriõigust Anne Kalvi ning teeb seda piisava põhjalikkusega. Õigusinstituudis teeb seda sama professor Heiki Pisuke. Teiste õigusteadust õpetavate koolide kohta on mul aga jäänud mulje, et autoriõiguse õpetamise tase on kaunikesti madal. Olen teinud selle järelduse minu juurde tulnud üliõpilaste teadmiste üldise madala taseme ning nende kuruse ja diplomitööde taseme järgi. Oleks tore kui ma eksiksin ja minu jutul on käinud kõige kehvemad õpilased. Juba praktiseerivate juristide täienduskoolitust autoriõiguse osas on läbi viinud Eesti Õiguskeskus, mis on korraldanud vastavaid õppusi kohtunikele, prokuröridele ja advokaatidele. Vaja oleks, et ka teiste juristide täienduskoolituses käsitletakse autoriõiguse probleeme ning kindlasti tuleks juristidel omandada kasvõi selle valdkonna põhitõed. Ja kui keegi austatud lugejaist ikkagi soovib oma kliendi copyrighti registreerida, siis pöörduge aga julgesti Eesti Autorite Ühinguusse.

Kalev Rattus

Eesti Autorite Ühingu tegevdirektor

> Praktika

Milliste intellektuaalse omandi valdkonna õigustega peab arvestama reklaami tegemisel?

Reklaami on väga mitut liiki (tunnuslause, tunnusmeloodia või -laul, logo, plakat jms) ja see võib olla väljendatud väga erinevas vormis ja viisil (tele- või raadioreklaam, tänavatel eksponeeritav reklaam, meedias avaldatud reklaam, Interneti www-lehekülgedel kasutatav reklaam, elektronposti teel edastatav reklaam jne). Kuid ükskõik millist laadi reklaamiga on tegemist ning sõltumata reklaami väljendusvormist ja –viisist, peab reklaami tegemisel arvestama teistele isikutele kuuluvate intellektuaalse omandi valdkonna õigustega. Need õigused on järgmised:

1. *Autoriõigused.* Reklaamis on võimalik kasutada fotot, audiovisuaalset teost (filmi), kujutava kunsti teost (näiteks maali või skulptuuri), laulu, instrumentaalpala, luuletust või mõnda muud kirjandusteost või osa nimetatud teostest, aga ka teose pealkirja jne. Juhul, kui eespool loetletud teosed ei ole teie enda

loometöö tulemuseks, siis vastavalt autoriõiguse seadusele olete kohustatud teiste autori teoste kasutamiseks reklaamis luba küsima. Selleks tuleb küsida luba teose kasutamiseks ja reeglina sõlmida kirjalik leping. Vastasel juhul rikute autoriõiguse seadust.

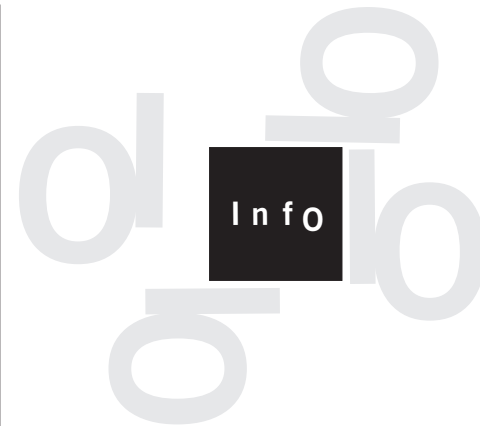
2. *Autoriõigusega kaasnevad õigused.* Kui te soovite kasutada reklaamis teatud muusikapala, siis sõltuvalt konkreetsest kasutamise viisist, võib olla samuti vajalik saada luba muusikapala esitaja(te)lt (näiteks lauljalt, interpreedilt, ansamblilt) ning fonogrammitootjalt (helisalvestuse esmatootjalt). Kui reklaamteksti esitamiseks kasutatakse näitleja või mõne muu inimese abi, siis tuleb ka temalt selle esituse kasutamiseks luba küsida. Korrektne on sõlmida leping.

3. *Kaubamärgiomaniku õigused.* Oluline on reklaamide koostamisel ka jälgida, et te ei riku kaubamärgiomaniku õigusi. Näiteks, teatud juhtudel võivad tuntud tegelaskujud olla ka kaubamärgina registreeritud. Selliseks tegelaskujuks on näiteks tuntud koomiksi- ja animafilmi tegelane Garfield, kelle nimi ning ka kaks erinevat kujutist on Eestis erinevates kaubaklassides registreeritud. Samuti on registreerimistaotluse menetlus käimas Eesti brändi keske logo "Welcome to Estonia" kaubamärgina registreerimiseks. Arvestada tuleb samuti näiteks sellega, et mitmed ettevõtjad on oma tunnuslauseid ehk loosungid ka kaubamärgina registreerinud. Loomulikult ei tohi enda toodete reklaamimiseks kasutada teise ettevõtja poolt registreeritud kaubamärki.

Reklaamiga seondud intellektuaalse omandi problemaatika on laiem kui käesolevas lühitutvustes välja on toodud. Näiteks kehtivad ka nende teoste suhtes, mille autoriõiguse kaitse tähtaeg on möödunud, kindlad reeglid. Seetõttu tuleb reklaami koostamisel olla alati äärmiselt hoolas ning põhjalik, tehes eelnevalt kindlaks võimalikud teistele isikutele kuuluvad õigused ja vajadusel paludes abi spetsialistidelt.

Kadri Aua

TÜ õigusteaduskonna assistent

WIPO

> 26.-27.05.2003

toimub Genfis Maailma Intellektuaalse Omandi Organisatsiooni (WIPO) peassaamblee 29. (14. erakorraline) istungjärk. WIPO peadirektori Dr. Kamil Idrise valimisperiood (1.12.1997 – 30.11.2003) lõpeb sellel aastal. WIPO sekretariaat on teinud peassaambleele ettepaneku luua töögrupp peadirektori määramise küsimustes ja nimetada Kamil Idris peadirektoris ka järgnevas viieks aastaks.

> 23.-27.06.2003

toimub Genfis WIPO autoriõiguse ja autoriõigusega kaasnevate õiguste alalise komitee (*Standing Committee on Copyright and Related Rights*) 19. istungjärk. Istungjärku päevakorras on muude küsimuste kõrval kaks põhiküsimust: rahvusvahelise lepingu eelnõu ringhäälinguorganisatsioonide õiguste osas ja lepingu eelnõu mitteoriginaalsete andmebaaside (*sui generis*) kaitse küsimustes. Mõlema lepingu sõlmimine on olnud päevakorras aastaid. Kuid lahkehelid erinevate riikide vahel, eriti EL maa-de ja USA vahel, on takistanud seniste eelnõude heakskiitmist.

Istungjärgule on esitanud uue ringhäälinguorganisatsiooni puudutava eelnõu redaktsiooni Keenia (*Treaty on the Protection of the Rights of Broadcasting Organisations*). USA on esitanud oma poolse eelnõu, mis läheb kaugemale traditsioonilisest ringhäälingu temaatikast (*WIPO Treaty for the Protection of the Rights of Broadcasting, Cablecasting and Webcasting Organisations*). Võib prognoosida, et ka seekord on läbimurde saavutamine vähetõenäoline.

Andmebaaside kaitse lepingu sõlmimine on olnud päevakorras veelgi kauem. 1996. a. detsembris toimunud diplomaatilisel konverentsil sõlmiti WIPO autoriõiguse leping (WCT) ja WIPO esitus- ja fonogrammileping (WPPT). Kolmas eelnõu (*Treaty on Intellectual Property in Respect of Databases*) jäi vastu võtmata. Ka praegu on mitmed riigid sellise autoriõigusest väljapoole jääva kaitse vastu. Rahvusvahelist kokkulepet toetavad EL riigid. EL-s võeti 1996. a. vastu Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv 96/9/EÜ andmebaaside õiguskaitse kohta.

Heiki Pisuke

Tartu Ülikooli Õigusinstituudi
Intellektuaalse omandi õiguse professor

Euroopa Nõukogu

IO temaatikaga tegeleb EN-s Inimõiguste Pea-direktoraadi (DG II) Meedia talitus. Sisulist tööd teeb Massimeedia juhtkomitee (*Steering Committee on the Mass Media*; CDMM). CDMM juures on loodud nõunike paneel (*Advisory Panel on Intellectual Property*; AP-IP). Paneeli liikmed on Roger Knights (Suurbritannia), Hélène de Montluc (Prantsusmaa), Thomas Dreier (Saksamaa), Carlo Govoni (Šveits) ja Heiki Pisuke (Eesti).

2001. a. valmistas AP-IP ette oma esimese aruande (*Report to the CDMM on International and European Developments in the Field of Copyright and Neighbouring Rights. Secretariat memorandum prepared by the Directorate General of Human Rights. Strasbourg, 7 November 2001 AP-IP\1\AP-IP (2001) 3(A)*). Dokument on kättesaadav interneti aadressil:

www.humanrights.coe.int/media/documents/AP-IP%20Report%202001.pdf. AP-IP teine aruanne valmib 2003. a. septembriks.

Esimene aruanne koosneb sissejuhatuses, ülevaatest mõnedest uutest IO arengutest digitaalkeskonnas ja nendega seotud probleemidest, Euroopa Liidus ja WIPO egiidi all toimunud viimastest arengutest ja uutest initsiatiividest. Paneel jõudis järeldusele, et hetkel puudub vajadus Euroopa Nõukogu poolt uue dokumendi väljatöötamiseks autoriõiguse ja autoriõigusega kaasnevate õiguste valdkonnas, kuna kõik olulised arengud on kaetud teiste rahvusvaheliste organisatsioonide poolt.

EN egiidi all on viimastel aastatel vastu võetud allpooltoodud dokumendid piraatluse, arvutikuritegevuse ja ringhäälinguorganisatsioonide autoriõigusega kaasnevate õiguste kohta.

Euroopa Liit

> Autoriõigus ja kaasnevad õigused Euroopa Liidus

2002. Seadusandlus

■ 2002 aastal ei võetud EL-s vastu ühtegi nimetatud valdkonda puudutavat direktiivi, küll aga on nii Komisjonile kui liikmesriikidele piisavalt tööd andnud 2001. aastal vastu võetud nn Infoühiskonna direktiiv (2001/29/EEC) ja selle harmoneerimine. Tähtaeg direktiivi ühtlustamiseks liikmesriikides oli 22.12.2002, kuid enamus liikmesriike selle aja sees neile pandud ülesandega toime ei tulnud. Vaid Kreeka ja Taani said muudatused nimetatud tähtajaks tehtud. Seega on paljud riigid ühtlustamisega jäänud siiski 2003 aastasse.

■ Ettevalmistamise lõppjärgus on direktiivi eelnõu, mis peaks harmoneerima liikmesriikide seadusandluse valdkonnas, mida rahvusvaheliselt reguleerib hetkel vaid WTO nn TRIPS-leping. 2003. a. jõudis avalikkuse ette seaduste rakendamist käsitlev direktiiv (*Proposal for a directive of the European Parliament and of the Council on measures and procedures to ensure the enforcement of intellectual property rights*, 30.01.2003). Dokument on kättesaadav aadressil http://europa.eu.int/eur-lex/pri/en/lip/latest/doc/2003/com2003_0046en01.doc

Raportid ja kommunikatsioonipaberid

2002. a. suvel valmis raport nn kaabel- ja satelliididirektiivi (93/83) ühtlustamisest (*Report from the Commission on the Application of Council Directive 93/83/EEC on the Coordination of Certain Rules Concerning Copyright and Rights Related to Copyright Applicable to Satellite Broadcasting and Cable Retransmission*. 26.07.2002). See on kättesaadav aadressil

http://europa.eu.int/comm/internal_market/en/media/cabsat/report1993-83/index.htm.

■ Mõningad probleemid on esinenud nii satelliidi kaudu edastatud programmide kättesaadavusega liikmesriikides, samuti seoses lepingute sõlmimisega programmide-teoste kaabellevivõrgus edastamisega.

■ 2002. a. sügisel (küll mitmeaastase hilinemisega) valmis raport, mis puudutab teoste avalikku laenutamist (*public lending right* e. PLR) - *Report from the Commission to the Council, the European Parliament and the Economic and Social Committee on the Public Lending Right in the European Union* (12.09.2002). See dokument on aadressil http://europa.eu.int/eur-lex/en/com/rpt/2002/com2002_0502en01.pdf. Tegemist on nn rendi- ja laenusdirektiivist (92/100) tuleneva nõudega Komisjonile valmistada ette raport PLR-süsteemidest EL liikmesriikidest. Nimetatud direktiivi Art 5(4) kohaselt peavad teoste avalikest raamatukogudest laenutamise eest saama tasu vähemalt autorid. Liikmesriigid on nimetatud sätte implementeerinud väga erinevate lähenemistega ja raporti lõppkokkuvõtte kohaselt ei vasta enamuse liikmesriikide seadusandlus direktiivi sellekohastele miinimumnõuetele.

■ 9.12.2002 avaldati raport audiovisuaalsete teoste autorsuse küsimuste kohta. *Report from the Commission to the Council, the European Parliament and the Economic and Social Committee on the question of authorship of cinematographic or audiovisual works in the Community* (9.12.2002) on kättesaadav aadressil http://europa.eu.int/comm/internal_market/en/intprop/docs/report-authorship_en.pdf

Teedrajav konverents

2002. aastal toimus Hispaania eesistumise ajal Santiago de Compostela's järjekordne bi-annuaalne autoriõigusealane konverents, sedakorda, pealkirjaga "European Copyright Revisited". Ühe olulise märksõnana sellelt konverentsilt, mis ka edaspidiseks piisavalt tööd pakub, on *acquis* korrastamise vajadus (*updating and consolidating the acquis*). Eesmärkidenähtis seati sõelutada läbi küsimused, mis on hetkel *acqui*-s erinevalt reguleeritud, korrastada terminoloogia, täita reguleerimata lüngad, lihtsustada. Võimalik on, et lisatakse ka uusi harmoneerimist vajavaid valdkondi. Siiski on tegemist alles algusjärgus oleva protsessiga, mille järgmine etapp – vastava kommunikatsioonipaberi (*communication*) avaldamine – saab toimuma alles 2003 lõpus. Seega ei ole hetkel võimalik veel mingeid kindlaid pidepunkte nimetada. Kas ja millisel kujul järgnevad omakorda seadusandlikud muudatused, on veelgi kaugem tulevik.

Vt. ka http://europa.eu.int/comm/internal_market/en/intprop/news/index.htm.

2003. Seadusandlus

■ Eeldatavasti võetakse 2003. aastal vastu seaduste rakendamist käsitlev direktiiv (vt. eestpoolt).

■ On võimalik, et õiguste teostamist käsitlevas kommunikatsioonipaberis (vt.allpool) tehakse ettepanek ka nimetatud küsimusi puudtava direktiivi väljatöötamiseks. Sellisel juhul alustatakse vastava ettevalmistustööga 2003. aastal.

■ Samuti on võimalik, et seoses *acquis* korrastamisprotsessiga (vt allpool) on vajalikud seadusandlikud muudatused, sellisel juhul alustatakse nende ettevalmistustööga 2003. aastal.

Raportid ja kommunikatsioonipaberid

■ Alates 2001. aastast on ettevalmistamisel mahukas kommunikatsioonipaber, mis puudutab õiguste teostamist ehk administreerimist (*Communication on the Management of Copyright and Related Rights in the Internal Market*). Eeldatavasti avalikustatakse see dokument 2003. a. esimeses pooles.

■ Santiago konverentsil väljakäidud *acquis* korrastamise idee kajastatakse vastavas kommunikatsioonipaberis (*Communication on Updating/Consolidation of the Acquis in the Field of Copyright and Related Rights*), mis praeguste plaanide kohaselt avalikustatakse 2003. a. sügisel.

■ 2003. aasta lõpus on planeeritud vastu võtta ka raport nn andmebaaside direktiivi (96/9) kohaldamise kohta (*Report on the Application of Directive 96/9 on the Legal Protection of Databases*).

Muu tegevus

Mainimist väärib asjaolu, mis puudutab Eestit kui uut võimalikku liikmesriiki. Jätkuvalt hoiab Euroopa Komisjon silma peal *acquis* ülevõtmisel ja seaduste rakendamisel. Samuti pakutakse igakülgselt omapoolset abi (konverentsid, missioonid, kohtumised jne).

Euroopa Nõukogu järg

> *Recommendation (2001) 7 of the Committee of Ministers to member states on measures to protect copyright and neighbouring rights and combat piracy, especially in the digital environment*. See dokument põhineb 1988. a. vastaval soovitusel (*Recommendation No. R (88) 2 on measures to combat piracy in the filed of copyright and neighbouring rights*), mida oli kaasajastatud WTO TRIPS lepingu ja 1996. a. uute WIPO lepingute alusel.

> 8.11.2001 võeti Ministrite Komitee poolt vastu *Arvutirikitegevusevastane konventsioon (Convention on Cyber-crime)*. Konventsioon avati allakirjutamiseks Budapestis 23. novembril 2001. Samal päeval kirjutas konventsioonile alla ka EV. Riigikogu ratifitseeris selle 12. veebruaril 2003 (RT II 2003, 9, 32). Konventsiooni artiklis 10 "Autoriõiguse ja autoriõigusega kaasnevate õiguste rikkumisega seotud süüteod" on sätestatud, et liikmesriigid kehtestavad kriminaalvastutuse autoriõiguse ja autoriõigusega kaasnevate õiguste tahtliku rikkumise eest, kui see toimus ärilisel eesmärgil ja arvutisüsteemi abil. Samuti nähakse ette liikmesriikide kohustus kohaldada mitmeid protsessuaalseid tõkendeid ja menetlusi.

> *Recommendation (2002)7 of the Committee of Ministers to member states on measures to enhance the protection of the neighbouring rights of broadcasting organisations*. Soovituse juurde kuulub vastav selgitav memorandum (*Explanatory Memorandum*).

Vt. www.humanrights.coe.int/Media

Kärt Hinnok

Kultuuriministeeriumi meedia ja
autoriõiguse osakonna levitalituse juhataja

Heiki Pisuke

Tartu Ülikooli Õigusinstituudi
intellektuaalse omandi õiguse professor

> 2002. a. kaitstud magistritööd intellektuaalse omandi või sellega seotud valdkonnas

■ Toomas Hinnoaar

Tarkvarapiraatluse majandusteoreetiline mudelkäsitlus: *dissertatsioon magister artium kraadi taotlemiseks majandusteaduses. Tartu Ülikool, Majandusteaduskond, Rahvamajanduse Instituut, Tartu, 2002. Juhendajad Helje Kaldaru ja Andres Võrk.*

■ Kleio Konstabel

Prantsuse-eesi intellektuaalse omandi seletav sõnastik: *magistritöö. Tartu Ülikool, Germaani-romaani filoloogია osakond Tartu, 2002 Juhendaja Indrek Koff*

■ Erki Usin

Intellektuaalse kapitali kajastamise võimalikkusest aastaaruandes: *magistritöö. Tallinna Tehnikaülikool, 2002. Tallinn, 2002*

> Uus kirjandus intellektuaalse omandi kohta Rahvusraamatukogus

■ European Commission, European Group on Ethics in Science and New Technologies to the European Commission.

Opinion on ethical aspects of patenting inventions involving human stem cells: opinion No 16, 7 May 2002 = Avis sur les aspects ethiques de la brevetabilite des inventions impliquant des cellules souches humaines: avis no 16, 7 mai 2002

Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2002

■ Daniel J. Kevles.

A history of patenting life in the United States with comparative attention to Europe and Canada, 12 January 2002.

European Commission, European Group on Ethics in Science and New Technologies to the European Commission.

Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2002

> Erialased ajakirjad Eesti Raamatukogudes 2002 / kasulikud lingid

- **WIPO magazine.** World Intellectual Property Organization. Geneva: WIPO. 1998-
- **World intellectual property report.** BNA International. London.
- **European intellectual property review:** a journal concerning the management of technology, copyrights and trade names. London; Oxford: Sweet & Maxwell
- **Intellectual property quarterly.** Intellectual Property Institute. London: Sweet & Maxwell
- **Intellectual property laws and treaties:** monthly review of the World Intellectual Property Organization. Geneva: WIPO. 1998-
- **Copyright world.** London: LLP Professional Publishing
- **Copyright: monthly review of the World Intellectual Property Organization.** Geneva: WIPO. 1965-1994
- **Industrial property and copyright: monthly review of the World Intellectual Property Organization.** Geneva: WIPO. 1995-1998.

➤ **EV Kultuuriministeerium** – <http://www.kul.ee>
Vt. valdkond "Autoriõigus"

➤ **Eesti Patendiamet** – <http://www.epa.ee>

➤ **World Intellectual Property Organization** - <http://www.wipo.org/>
WIPO on organisatsioon, mis arendab loominguiliste tööde standardiseeritud kaitse rahvusvahelisi kokkuleppeid.

➤ **Intellectual Property Data Collections** - <http://ipdl.wipo.int/>
Võimaldab juurdepääsu WIPO intellektuaalse omandi kohta käivatele andmetele ja teistele lehekülgedele, mis sisaldavad intellektuaalse omandi kohta käivaid andmeid.

➤ **WTO. Intellectual property (TRIPS) - gateway**
http://www.wto.org/english/tratop_e/trips_e/trips_e.htm
Intellektuaalse omandi kohta käivad uudised ja ametlikud protokollid TRIPS Nõukogu tegevusest ning detailid WTO koostööst teiste organisatsioonidega selles vallas.

➤ **IEUROPA - Internal Market - Intellectual Property**
http://europa.eu.int/comm/internal_market/en/intprop/
Ülevaade ametlikest dokumentidest (seaduste tekstid ja uued ettepanekud). Lisaks uudised, rikkumised, kasulikud lingid.

➤ **National Legislation - UNESCO** - <http://www.unesco.org/culture/copy/>
Inglise keelsed autoriõiguste seaduste täistekstid mitmelt poolt maailmast.

➤ **Copyright Website** - <http://www.benedict.com/>
Lehekülg, mis püüab pakkuda reaalselt, praktilist ja olulist autoriõiguste kohta käivat informatsiooni. Intellektuaalse omandi õigusele spetsialiseeruvate advokaatide ühenduse kodulehekülg.

➤ **Intellectual Property Owners (IPO)** - <http://www.ipo.org/>
Ühendus, mis esindab patente, kaubamärkide, autoriõiguste ja ärisaladuste omajaid.

➤ **Pierce Law - The IP Mall - Home** - <http://www.ipmall.fplc.edu/>
IP Mall on rahvusvaheliselt tunnustatud Franklin Pierce Law Centre intellektuaalse omandi web'i lehekülg, kus leidub palju informatsiooni ja linke.

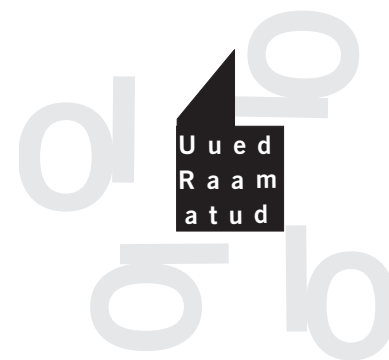
➤ **Intellectual Property Law** - <http://www.intelproplaw.com/>
Üldine informatsioon patentide, kaubamärkide ja autoriõiguste kohta. Sisaldab linke, foorume, õigusabi teatmiku ja artikleid.

➤ **(International Confederation of Authors and Composers Societies -CISAC-**
- <http://www.cisac.org/>
IFPI on ülemaailmne fonogrammitootjate õigusi edendav organisatsioon.

➤ **International Federation of Reproduction Rights Organisations – IFRRO**
<http://www.ifro.org>
IFRRO ühendab teose reprodutseerimise õigustega tegelevaid organisatsioone. Ligi 100 maa u. kahtesadat autorite ja heliloojate ühingu esindav organisatsioon.

> Valik 2002. a. ja ilmunud artikleid intellektuaalse omandi valdkonnas

- Heiki Pisuke **Eesti autoriõiguse kujunemine ja areng aastani 2002.**
Juridica, 2002, nr 10, lk 647-655
- Heiki Pisuke **Building a National Intellectual Property Protection System: Some Issues Concerning Copyright and Related Rights in Estonia.**
Scandinavian Studies in Law, Vol. 42. /2002/, Intellectual Property, p. 127-145
- Heiki Pisuke **Moral Rights of Author in Estonian Copyright Law.**
Juridica International. 2002, VII, lk 166-175
- Heiki Pisuke, Ants Kukrus **The Enforcement of Industrial Property Rights in Estonia. International Review of Industrial Property and Copyright Law.** Verlag C.H. Beck, 8/2001, p. 884-898
- Heiki Pisuke **Autorikaitse Ühingust Eesti Autorite Ühingu.** Autori õiguste teostamise ajaloost Eestis. Muusika, 2003 nr 4 lk 26-27
- Anne Kalvi **Vestlusring Eesti Autorite Ühingu 4.märtsil 2003**
Muusika, 2003 nr 4 lk 28-30
- Kadri Aua **Kultuuritööstuse olemus ja selle osatähtsus rahvama janduses.** Juridica, 2002, nr 10, lk 656-669
- Kirke Saar **Autorikahju olemus ja liigid.**
Juridica, 2002, nr 10, lk 678-685
- Kärt Hinnok **Arhitekti loometöö tulemuste õiguskaitse.**
Juridica, 2002, nr 10, lk 670-677
- Jaak Ostrat **Autoriõiguse asjatundjate komisjoni loomine, pädevus ja senine tegevus.** Juridica, 2002, nr 10, lk 686-694
- Jaak Ostrat **Tööstusomandi vaidluste kohtueelne lahendamise.**
Juridica, 2002, nr 4, lk 242-253
- Jaak Ostrat, Raul Kartus **Tööstusomandi õiguskaitse seadustiku reform käivitus: uus kauba märgiseadus.** Juridica, 2002, nr 6, lk 380-390
- Anne Kalvi **Leiutise uudsussoodustus.** Juridica, 2002, nr. 10, lk 695-701
- Ingrid Matsina **Copyright in the Constitutional Spectrum.**
Juridica International, 2002, VII, lk 158-165
- Tanel Kalmet **Tööstusdisaini kaitse seadust on täiendatud.**
Eesti Majanduse Teataja, 2002, nr 3, lk 27-29
- Ants Kukrus **Mida toovad kaasa muutused kaubamärgiõiguses.**
Eesti Majanduse Teataja, 2002, nr 9, lk 75-78
- Liivi Seestrand **Tarkvara õiguskaitse küsimusi tänapäeva infoühiskonnas.**
A & A, 2002, nr 1, lk 28-42
- Monika Lauri **Terminiloomes okkaline rada.**
Õiguskeel, 2003, nr. 1, lk 32-33.
- Mart Enn Koppel **Tööstusomandi õiguskaitse tähtsusest väikese ja keskmise suurusega ettevõtetes.**
EVEA Infoleht, 2003, nr 1, lk 4-5.
- Aleksander Kirm **Intellektuaalomandi kombineeritud kaitse ettevõtte konkurentsivõime suurendamiseks.**
Saldo, 2002, nr. 5 (10), juuni, lk 39-42
- Eneken Tikk **Imeveest ja selle leiutajast.** Hippokrates, 2003, jaanuar lk 56-57
- Anto Veldre **Mõned mõtted info vabast käibest.**
Arvutimaailm, 2003, nr. 3, lk. 6-8
- Mart Enn Koppel **Autoriõigusest kriitilise pilguga.**
Arvutimaailm, 2003, nr. 2, lk. 16-18; nr.3, lk 8-10
- Mart Enn Koppel **Autoriõigus ja patendiõigus.** Arvutimaailm.

> Uued raamatud

- Graham J. H. Smith, etc.
Internet law and regulation.
London: Sweet & Maxwell, 2002.
- Gerald Spindler, Fritjof Börner.
E-commerce law in Europe and the USA.
Berlin: Springer, 2002.
- Mihály Ficsor.
The law of copyright and the Internet: the 1996 WIPO treaties, their interpretation and implementation.
Oxford: Oxford University Press, 2002
- Guy Tritton with Richard Davis.
Intellectual property in Europe.
London: Sweet & Maxwell, 2002
- Pascal Kamina.
Film copyright in the European Union.
New York: Cambridge University Press, 2002
- Timo Kivi-Koskinen.
Industrial property rights as a competitive tool for small and medium-sized enterprises. The Finnish experience.
Tallinn: Juura, 2003.
- Timo Kivi-Koskinen.
Tööstusomandi õiguskaitse väikeste ja keskmiste ettevõtete konkurentsivõime teenistuses. Tallinn: Juura, 2002.
- Patendiameti aastaraamat 2002. Patendiamet 2003.
- J.R. Goddin.
Euroopa Patent. Patendiamet 2003.
- Kaubamärgialased õigusaktid ja muu info. Legal acts and information concerning trademarks. Koostanud Mati Kembo. Tallinn: Patendiamet, 2002. Eesti Kaubamärgileht, 2002, 5, lisa 1
- O. Moorlat, T. Bachmann, S. Same, M. Moorlat.
Eesti väikese ja keskmise suurusega ettevõtete tööstusomandi kaitse alane teadlikkus ja selle tõstmise võimalused.
Tallinn: OÜ Moorlat Co Patendibüroo, 2002.

Sündmused > Intellektuaalse omandi päeva tähistamiseks korraldasid Patendiamet ja WIPO **29. ja 30. 04. 2003** hotelli Olümpia konverentsikeskuses seminari **“Väikese ja keskmise suurusega ettevõtted ja intellektuaalomand”**. Konverentsi materjalidega on võimalik tutvuda IOIK toimetuses ja Patendiametis.

Patendiameti peadirektor Matti Päts ja WIPO vanemnõunik ning seminari moderaator Nikolai Khlestov seminari avamisel.

Munich Intellectual Property Law Center (MIPLC)
Alates 2003 a. oktoobrist alustab uus rahvusvaheline magistriprogramm intellektuaalse omandi valdkonnas. Intellektuaalse omandi alase hariduse vallas on programm oma vormilt ainulaadne Euroopas. Info www.miplc.de

- > **22.04.2003** toimus Tallinna Tehnikaülikooli aulas konverents **“Intellektuaalomand kui investering – võit või kaotus”**. Konverentsi korraldasid TTÜ Spinno projekti raames TTÜ, Innovatsiooni- ja patendibüroo Ustervall ja Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus.
- > **3.04.2003** toimus Tartus hotellis London seminar “Intellektuaalomand teadus- ja arendustöös”. Korraldasid TÜ ja Innovatsiooni- ja patendibüroo Ustervall.
- > **12.-13.05.2003** toimus Euroopa Komisjoni ja TAIEX'i koostöös Brüsselis seminar nn Infoühiskonna direktiivi (2001/29/EEC) teemal. Seminari eesmärk on aidata uutel liikmesriikidel ühtlustada direktiivi siseriikliku õigusega. Eestist osales Kärt Hinnok.

Tulevased sündmused > Patendiamet korraldab tasuta ühepäevaste seminaride tsükli väikeettevõtjatele IO põhiküsimustes. Esimene seminar toimus 28.01.2003. Järgmised on planeeritud maikuu lõpus (vene keeles) ja oktoobris (nii eesti kui ka vene keeles). Kokku on võimalik osaleda kuni 400-l väikeettevõtjal. Info Patendiametist eve.tang@epa.ee; Info@epa.ee; tel. 6277 907.

Informatsioon rahvusvaheliste konverentside, seminaride jms. kohta

- <http://www.google.com/search?=-conferences+of+intellectual+property>
- <http://www.ipmenu.com/conferences.htm#2003>
- <http://www.novagraaf-intellectual-property.co.uk/seminars.htm>
- <http://www.conferences.global-investor.com/pages/search.htm?MetCatIndex=16>
- <http://www.management-forum.co.uk/intlprop.htm>

IOIK, TÜ Õigusinstituut
Kaarli pst. 3, 10119 Tallinn

Palun margista

- JAH, ma olen huvitatud IO infokirja tellimisest, kui see hakkab ilmuma perioodilise väljaandena kolm korda aastas
- Palun saatke mulle täiendavat informatsiooni IO infokirja kohta

Asutuse nimetus _____
Isiku nimi _____
Ametikoht _____
Aadress _____
Linn/asula _____
Postiindeks _____

